

מאימתי פרק ראשון ברכות

ה. תורה אור השלם

1. ברוך אפקיד רוחי פריחה אותי ?? אל אמת: תהלים לא ו
2. רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משפכם ד דמון קלה: תהלים ד ה
3. יאמר ?? אל משה עזה אלי תהרה ויהי שם ואתנה לך את לחות האבן ותתורה והמצוה אשר כתבתי להוראתם: שמות טו כ
4. רוממות אל בגרונם ותרב פיפיות בך: תהלים קמט ו
5. יעלו חסידים בקבדו ורגזו על משפבותם: תהלים קמט ה
6. כי אדם לעמל יולד ובני רשע יגביו עניו: איוב ה ז
7. התיקף עיניו בו ואיבנו כי עשה יעשה לו כנפים כנשר יעוף השמים: משלי כג ה
8. מני רעב ולחמי רשף וקטב מרירי וען הבמות אשלה גם עם תמת ודלי והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המצלה אשר שמתו במצרים לא אשים עלך כי אני ?? רפאי: שמות טו כ
9. יאמר אם שמוע תשמע לקול ?? אליהי והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המצלה אשר שמתו במצרים לא אשים עלך כי אני ?? רפאי: שמות טו כ
10. נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעבר: תהלים לו ט
11. כי לקח טוב נתתי לכם תורה אל תעזבו: משלי ד ב
12. נחפשה דרכינו ונתקרה ונשובה עד ?? איכה ג מ
13. אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורקת תלמדנו: תהלים צד י
14. כי ירע אשר יאבה ?? ויכח וכאב את בן ירעה: משלי ג ב
15. ?? חפץ דבאו תחלי אם תישם אשם נפשו ויחפץ ירע יאריך ימים ותפן ?? בך יצלת: יעשירנו ג ג
16. ברוך אלהים אשר לא הסיך תפילתי וחסדו מאתי: תהלים סו כ
17. וכל קרנן מנתקת מעל פמלח תמלח ולא תשכית מלח ברית אליהי מעל מנתקת על כל קרנך: תקריב מלחתי יקרא ב ג
18. מלח ברית הברית אשר עזו ?? את משה לברת את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר ברית אמת בורב: דברים כח ט
19. ודעתך יסר לנבך כי כאשר יסר איש את בנו ?? אליהי מוסר: דברים כח ט
20. פי ?? אליהי מביאך אל ארץ טובה ארץ נחל? מים עינת ותהמת יאמים בכבדה ונהרה: דברים ה ז
21. כי בר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר: חזקוני
22. משלי ו כ

החשימי מטוב מן המורה: ולאני נענה. מכה עכורה: המורה: **עלכ** שפירש הימנו דבר חשוב כזה ומתוך דוחקו מכרו: **ושמה** שהרי הקצ"ה מזהירנו מלעזוב אותה ומשכחה לפנייהם בלחץ עוב אחר שנתנה להם: **שפשה ולא מלא.** לא מלא עבירה יצדו ששכחיה ראוין יסורין הללו לזכא: **אשרי הגבר אשר**

סיפרנו ומוסרנוך תלמדנו. ששכחיל יסורין ריך אדם לזכא לדי תלמוד תורה: **יסורין של אהבה.** הקצ"ה מייסרו בעוה"ז לזכא שום עון כדי להרבות שכרו בעולם הבא יותר מכדי זכותו: **וה' חפץ דכאו החלי.** מי שהקצ"ה חפץ צו מלחו ביסורין: **אשם.** קרצן: **נפשו.** מדעמו: **דבר זה.** שאשרי אדם אשר מוסרנו יה: **מוסרנוך תלמדנו.** כלומר מוסרנוך אנו למדין אותו: **נאמר כרים ביסורין דכסיז אלה דכרי הכרים.** אחר הקללות נאמר במשנה תורה: **אף יסורין ממרקיין כל עונותיו של אדם גרסי:** ודרך חיים. **מיי העוה"ז היין לו תוכחות מוסר לאלים וזכרי**

ואם תלמיד חכם הוא. שרגיל במשנתו לחזור על גרסתו תמיד לוי כרך: **ירגיו יצר טוב.** שיעשה מלחמה עם יצר הרע: **ודומו סלה.** יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה עולמית: **זה מקרא.** חומש שמורה לקרות בתורה: **זו משנה.** שיתעסקו במשנה: **זה גמרא.**

אם תלמיד חכם הוא אין צריך אמר אביי אף תלמיד חכם מובעי ליה למימר חד פסוקא דרחמי כגון בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת: **א"ר לוי בר חמא אמר ר"ש בן לקיש לעולם ירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע שנא' רגזו ואל תחטאו.** אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר על משכבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה. **וא"ר לוי בר חמא אמר ר' שמעון בן לקיש מאי דכתיב ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם ולחותם אלו עשרת הדברות תורה זה מקרא והמצוה זו משנה אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה גמרא** **מסיני:** א"ר יצחק כל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אוהו חרב של שתי פיות בידו שנאמר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם אמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר **ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעייף עיניך בו ואיננו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר מ"ז רעב ולחומי רשף וקטב מרירי.** אמר רבי שמעון בן לקיש כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר **ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעייף עיניך בו ואיננו ואין רשף אלא יסורין שנאמר מ"ז רעב ולחומי רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעייף עיניך בו וידעין אותו שנאמר ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המצלה אשר שמתו במצרים לא אשים עלך כי אני ה' רפאי** **ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכוועין ועוכרין אותו שנא' ונאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעבר** **ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורת אלהיכם ואתם תעזבו.** אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל וישמח שנא' כי לקח טוב נתתי לכם תורת אלהיכם ואתם תעזבו. אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו שפפש במעשיו שנא' **נחפשה דרכינו ונתקרה ונשובה עד ה' שפפש ולא מצא יתלה בתורה שנאמר י"ג אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורקת תלמדנו ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שסורין שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח.** אמר רבא אמר רב סחוריה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר **וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו אדם קבלם מאהבה תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם** **מה שכרו יראה אדם יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנא' וחפץ ה' בידו יצלח פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אחא בר חנינא חד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורקת תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר **ברוך אלהים אשר לא הסיך תפילתי וחסדו מאתי אמר להו רבי אבא ברביה דר' חייא בר אבא הכי אמר ר' ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורקת תלמדנו אל תקרי תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורקת תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחרות יסורין שממרקיין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב **ולא תשכית מלח ברית ונאמר ברית ביסורין דכתיב** **אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח מלח ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקיין כל עונותיו של אדם:** תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורקת תלמדנו ארץ ישראל דכתיב **כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מוסרך וכתוב בתורה כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה העולם הבא דכתיב** **כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר.** תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים****

(א) נפי מגילה י"ט ג' (ב) גמין כט. חולין פ"א ג' (ג) לקמן מ"ט ע"ז ע"ז מנחות נ"ג אבות פ"ו ה"ג (ד) ק"ל פספס ונאל עשה חשבוש שאמר וטובה (ה) יסמן להיות הכי אמר אבא א"ר יוחנן אלו וכו' ועי' מ"ק פ"ד כ"ב (ו) ר"ל הדליית כסגול אלא צלילי (ז"מ"מ) (ז) מכלתא ס"פ יתרו וספרי ו' ופ' ופ' ממנן ע"ש.

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ס קבלס עליו מאהבה מה שכתב: (ב) רש"י ד"ה מאי ממשע סמך דנקריאת שמע: (ג) ר"ה המעף וכו' בתורה הס"ד וחמ"כ מ"ה ויבנו הוא משמחת: (ד) מ"ה וזני רשף וכו' העוף מסלק ממך את בני רשף הס"ד:

מוסף רש"י

לעולם ירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע: אם יצור הרע אמר לו עשה עבירה זו, לא דיו שפשה מן העבירה אלא הולך ועושה מלוא (שנהדרין ק"א). יפשפש במעשיו. שפשה ככ, ויחוק עבירות שצדו ויסרה ויסו (שורבין ג').

רבינו הגנאל

[דא] דאמינן צריך לומר מפסקי דרחמי כגון בידך אפקיד רוחי, נהגו לאומרו בכלל השכיר, וטפי מהם לא מותרתין ליה.

רב ניסים גאון

מה אשם לדעת אף יסורין לדעת כי הקרבנות אין מותר להקריבן אלא ברצון בעלים ולא בעל כורחן כדתיא (שורבין ד' דא וכו') יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כורחו תל לרצונו הא כיצד כופין עד שיאמר רוצה אני ואומר עד מנין למתעסק בקדשים שפסול וכו' לעכב מנין תלמוד לומר לרצונכם תוכחותיו (לרצונכם ובחן) לרעתכם ובחן ואתא בשחיטת חולין בפי הכל שוחטין (דף ג') ובמס' נדרים כפרק אין בין מדר הגהה מחבדי (דף ק"ה) איתא אמר ר' יוחנן הכל צריכין [דעת] חזן ממוסר ספרה: